

De raad en de euro's

Veel raadsleden hebben maar een beperkt zicht op de gemeentelijke financiën. Het is de taak van de griffier om actief met de raad mee te denken en te attenderen op financiële besluiten die in de waan van alledag min of meer onopgemerkt dreigen te blijven

Het overkwam mij de afgelopen week dat ik door een gemeenteraadsfractie in de omgeving werd gevraagd om eens iets te komen vertellen over het budgetrecht van de raad. Leuk, dacht ik, dat moet gaan over de gemeentelijke budgetcyclus. De Voorjaarsnota, de Programmabegroting, de budgetrapportages en de jaarrekening. Toen ik dat zei, schudde de voorzitter echter haar hoofd. Nee, zei ze, die verhalen kennen we. Die zijn al door de afdeling Financiën verteld. Nee, wat we horen willen is hoe het écht zit met de raad en de financiën. Want het gemiddelde raadslid heeft weinig idee van wat er omgaat en waar de raad nu eigenlijk over beslist.

Bij verder doorvragen raakte ik geboeid door de gedachte achter deze opmerking. Blijkbaar bestaat er in de beleving van veel raadsleden zo iets als een officiële lezing over de financiën, zoals die in alle openheid door het college wordt gepredikt. Maar intussen gebeuren er allerlei financiële dingen die je als gewoon raadslid nauwelijks in de gaten hebt. Als je er later over begint zegt het college: maar daar heeft u zelf over besloten, beste raad. Oftewel: u moet beter bij de les zijn.

Is het inderdaad zo dat de raad in onbewaakte ogenblikken beslissingen neemt die hij zelf niet in de gaten heeft? Formeel natuurlijk niet. Maar omdat raadsleden dit wel zo ervaren, moeten wij ons als griffiers de vraag stellen of hier een taak voor ons ligt.

Om te beginnen moeten we aannemen dat elke wethouder financiën en iedere financiële afdeling naar de raad toe oprecht en integer handelt. Er zijn waarschijnlijk geen colleges in het land die hun gemeenteraad bewust financieel misleiden. Het probleem zit hem meer in de complexiteit van de gemeentelijke huishouding, in de procedures en in het gebruik van financieel jargon. Als lekenbestuurder, wat een raadslid toch is, ben je dan al snel de draad kwijt. Een paar voorbeelden.

Privaatrechtelijke beslissingen

Zonder twijfel speelt de dualistische taakverdeling tussen raad en college de raad parten. Veel bevoegdheden zijn richting college geschoven, waaronder ook financiële. Het aangaan van privaatrechtelijke financiële verplichtingen bijvoorbeeld, zoals garantstellingen en hypotheeknemingen is een bevoegdheid van B&W (artikel 160 Gemeentewet). Met name bij garantstellingen zijn er geen directe financiële gevolgen. Die komen eventueel pas als de instelling waarvoor de gemeente garant staat niet aan haar verplichtingen voldoet. En misschien komen ze nooit. De Gemeentewet noemt twee situaties waarin het college bij dergelijke besluiten de raad om zijn wensen en bedenkingen moet vragen (artikel 169 lid 4). Ten eerste als er sprake is van 'ingrijpende gevolgen'. Maar wat is ingrijpend? Ten tweede als de raad erom vraagt. Maar dat gebeurt natuurlijk niet, want hoe zou de raad het moeten weten, via het uitpluizen van de B&W-notulen? De kans is groot dat de raad er niets van weet.

Dekking en financiering

De gemeente geeft via een raadsbesluit een half miljoen euro uit. De bijgevoegde begrotingswijziging omvat € 10.000,00. Ra, ra, hoe kan dat? Wel, omdat alleen de kapitaalslasten (jargon) voor de rest van het jaar in de begroting moeten komen. Dat

is vier procent gedurende een half jaar. Klopt precies. De rest komt structureel in de begroting, maar zit dan verstopt in de grote hoop.

Er is helemaal niets mis met deze manier van werken, maar de kans is opnieuw groot dat het de raad ontgaat dat er financiële gevolgen zijn voor een reeks van jaren.

Reserves en voorzieningen

Er staan in het Besluit Begroting en Verantwoordingen (BBV) nauwkeurige voorschriften voor het reserveren van geld. Als je reserveert, blijft het geld in principe ter beschikking. Als je een voorziening treft, dan geef je het geld daarmee uit, zij het op termijn.

De Staat van reserves en voorzieningen bij de Programmabegroting is een door raadsleden veel bekeken opsomming. Als je plannetjes hebt, dan zit daar immers de mogelijke financiële ruimte. Veel raadsleden zullen zich niet realiseren dat over 'voorzieningen' niet meer vrij beschikt kan worden.

De algemene begrotingswijziging

Veel gemeenten hanteren een doorlopende, algemene begrotingswijziging. In mijn gemeente heeft die de plastische titel 'hangmat' meegekregen. Dit is een financieel verzamelvoorstel dat als vermoedelijk hamerstuk via een lichte procedure in de raad wordt gebracht. Krijgt dus weinig aandacht. Er staan begrotingswijzigingen in die voortvloeien uit bestaand beleid of waarin de raad weinig beleidsvrijheid heeft. Maar wat is bestaand beleid en wat is beleidsvrijheid? Ik merk dat het voor afdelingen aantrekkelijk kan zijn om ook nieuw geld via de algemene begrotingswijziging beschikbaar te laten stellen, omdat de raad daar nauwelijks naar kijkt. Opnieuw een manier om min of meer geruisloos van het budgetrecht van de raad gebruik te maken.

De rol van de griffier

De raad heeft sinds de dualisering veel minder bevoegdheden dan voorheen. Het budgetrecht is daarvan de belangrijkste. Er zijn tal van zaken waarover het college kan besluiten, en waarop de raad alleen nog maar invloed kan uitoefenen via de begroting. Om dat te kunnen moet hij volledig en transparant inzicht hebben in financiële gang van zaken. Maar je kunt van de ambtelijke organisatie niet verwachten dat men ieder raadslid aan de hand neemt en inwijdt in de geheimen van de gemeentelijke financiële huishouding. Daarom is het van belang dat de griffier als eerste adviseur van de raad hem helpt om bij de les te zijn.

Natuurlijk weet ik dat de raad de bal altijd nog via de politieke band kan spelen. Maar dat zou wat mij betreft tot bijzondere gevallen beperkt moeten blijven.

Intussen kunnen raadsleden, zoals altijd, gebruik maken van hun recht op informatie, ook voor financiële zaken. Via de drie Z-ten van Wallage: zeuren, zaniken en zieken, net zo lang tot ze de informatie hebben gekregen die ze willen. Het past bij de rol van de griffier om actief met de raad mee te denken en te attenderen op financiële besluiten die in de waan van alledag onopgemerkt dreigen te blijven.

.

Krijn van der Heijden,
raadsgriffier Zutphen.